

CENTENARIS I SENSIBILITAT PEDAGÒGICA
Isidor Cònsul

Sembla fora de qualsevol dubte que les llunes de 1893 jugaren a favor de les arts i, per aquests verals, peixaren una collita excepcional en els conreus de la literatura, la pintura i la música. Per aquesta raó, la celebració d'un rosari de centenaris ha monopolitzat, enguany, bona part de l'horitzó cultural català. Fa cent anys que hi nasqué una constel·lació de notorietats artístiques i hi llueixen amb empenta singular quatre estels majors: Foix, Miró, Mompou i Riba. De la resta, fins a una dotzena llarga de noms importants, se'n poden destriar els escriptors Joaquim Folguera, Ventura Gassol, C.A. Jordana i Jaume Bofill i Ferro; el lingüista Carles Salvador, i els dos Ricart: el músic Josep Ricart i Matas, i el gravador i pintor Enric Cristòfor Ricart.

No és estrany, doncs, que la pluja dels centenaris hagi nodrit un important desplegament d'actuacions, una multiplicació de cicles de conferències, d'actes d'homenatge i d'exposicions diverses per festivar-ne les efemèrides. Tot i això, ara que entrem en el darrer tram de l'any, sembla que també és hora de mirar-s'ho amb un punt de distanciament i d'apuntar algunes consideracions reflexives sobre el tractament d'aquesta collita del 93. Concretament, voldria apuntar-ne dues, de reflexions, la primera de les quals es refereix a l'enorme decalatge de recursos adreçats al centenari de Joan Miró en comparació amb la resta. I en aquest cas redueixo la resta a tres noms que em semblen tan fonamentals com el mateix Miró dins de la cultura catalana contemporània: Foix, Riba i Mompou.

La meva intenció, però, no és criticar-ho. Entre altres raons perquè la diferència de tracte respon al fet que Miró és un valor universal absolutament reconegut. La pintura pertany a les arts que no necessiten torsimany i una figura tan singular com la de Joan Miró és més fàcil d'exportar, en termes de

català universal, que no pas J.V.Foix, poso per cas. Tot i que la poesia de Foix diria que és tan original i única com la pintura de Miró, en el benentès que sigui possible de comparar ambdues expressions artístiques. En el fil del mateix raonament, i atès que en cada conjuntura històrica cal jugar les cartes que toquen, sembla del tot oportú i fins necessari l'èmfasi atorgat al centenari mironià. Malgrat tot, però, el contrast no desapareix i el greuge comparatiu, es vulgui o no, continua present i amb regust de derrota. Per dir-ho ras i curt, és veure que Miró s'ha endut la palma per golejada, mentre Foix, Mompou i Riba s'han quedat amb el peixet i les engrunes.

L'altra reflexió té un caient pedagògic i s'adreça a l'atot major del muntatge mironià: l'exposició antològica que fa dos mesos va tancar les portes a Barcelona i, des de mitjan octubre, les ha tornades a obrir al Museu d'Art Modern de Nova York. I tot i les alegries dels darrers dies d'agost, ha quedat surant la sensació que l'Antològica de Miró a Barcelona no ha acabat d'anar prou bé. I no pas per la qualitat i el parament de la pròpia exposició, que eren extraordinaris, sinó pel llistó més baix que no era previst del nombre de visitants. Concretament de visitants catalans.

Pels volts de Sant Jordi, amb motiu de la inauguració, els comptes més realistes contemplaven que, fins al 30 d'agost, visitarien l'exposició unes 400.000 persones, amb una mitjana de 3.000 visitants diaris. A començaments de juliol, però, les xifres eren unes altres i sonà la primera campanada d'alarma: en els primers setanta dies, l'exposició només havia rebut 117.000 visitants, un terç dels quals eren catalans, i la mitjana, per sota de les previsions, era de 1.500 persones al dia. Inevitablement, els comentaris comparaven i retreien les cues quilomètriques d'anys enrera per veure unes altres antològiques, diguem-ne paral.leles, com la de Velázquez a Madrid, la de Matisse a París i la de Van Gogh a Amsterdam. A l'hora de trobar-hi explicacions, els responsables carregaren la tinta, sobretot, cap a una

interpretació errònia de la venda d'entrades. Allò que calia concretar dia i hora a les oficines d'una banca. Sigui com vulgui, uns tocs de publicitat i un ban de l'alcalde Maragall serviren per millorar l'assistència de les darreres setmanes fins a 260.000 visitants i una mitjana de 2.000 diaris.

Ara sembla evident que un dels errors fou de calendari. En la societat que vivim, els mesos d'estiu no són els millors per a visitar exposicions, però, sobretot, és un calendari impossible per als estudiants que, a partir del mes de maig, entren en la roda final del curs i en la febre dels exàmens. He sentit queixes de professors d'història de l'art, responsables i gelosos de la seva feina, perquè el calendari de l'antològica els impedí de visitar-la amb els alumnes de COU. I alhora em recordaven que, per veure la de Velázquez a Madrid, molts instituts catalans havien organitzat excursions per tal de no perdre-s'ho.

Fet i fet, qui sap si aquest no ha estat un dels factors d'absència més importants en el desplegament d'aquest any de centenaris. La manca de sensibilitat educativa, el fet d'abocar-se molt cara enfora i desentendre's de la pedagogia del propi país. L'antològica de Miró fou una oportunitat que sembla irrepetible i algú l'ha qualificada com l'exposició del segle. Ja és una bona paradoxa que, per raons de calendari, no l'hagin pogut veure algunes desenes de milers dels adolescents d'aquest país.

Isidor Cònsul